

Müzik Öğretmeni Adaylarının “Öğretmen” Kavramına İlişkin Metaforları

Pre-Service Music Teachers’ Metaphors for The Concept of Teacher

Deniz Beste ÇEVİK KILIÇ

*Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Balıkesir*

Makale Geliş Tarihi: 13.01.2016

Yayına Kabul Tarihi: 21.04.2016

Özet

Bu çalışmada, müzik öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına yönelik algılarının metaforlar yolu ile ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı’nda öğrenim gören 130 müzik öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri, “Öğretmen... gibidir; çünkü...” yada “Öğretmen...benzer; çünkü...” cümlelerini tamamlamaları ile elde edilmiştir. Araştırma nitel bir çalışmadır. Veriler; araştırmacı tarafından geliştirilen ve açık uçlu sorulardan oluşan anket yolu ile toplanmıştır. Daha sonra, veriler içerik analizi yöntemi ile incelenerek yorumlanmıştır. Araştırmada, müzik öğretmeni adayları 31adet metafor üretmiştir. Müzik öğretmeni adayları tarafından üretilen bu metaforlar ortak özellikleri bakımından 5 kavramsal kategori altında toplanmaktadır. Araştırma sonucunda, öğretmen adayları tarafından “öğretmen” kavramının birbirlerinden farklı metaforlarla açıklandığı ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen adayları, Öğretmen kavramına ilişkin metaforlar, Metafor.

Abstract

This study aimed to determine pre-service music teachers’ perception of the concept of teacher by means of metaphors. The study sample included 130 pre-service music teachers in the Music Teaching Program of the Fine Arts Teaching Department at Balıkesir University’s Necatibey Education Faculty. The study data were collected by having the participants complete the sentences. “A teacher is like a... because...” or “A teacher resembles to a... because...” This is a qualitative study. The data were collected using a questionnaire created by the researcher with open-ended questions. The data were examined using content analysis method before being interpreted. The pre-service music teacher produced 31 metaphors. These metaphors were classified into five theoretical categories by shared characteristics. The study results revealed that the concept of teacher was explained using different metaphors by the pre-service teachers.

Keywords: Pre-service teachers, Metaphors for the concept of teacher, Metaphor.

1. Giriş

Metafor kelimesi Yunanca “meta” (değişmek) ve “pherein” (aktarmak) kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşan “metapherein” kelimesinden meydana gelmektedir (Levine, 2005). Lakoff ve Johnson’un (1980) ilk kez “Metaphors We Live By” isimli araştırmalarında geliştirdikleri metafor kavramı bir düşünce malzemesi ve bir düşünce figürüdür. Dolayısı ile metaforlar gerçek algılara önderlik ederek, hayal gücünü açık olarak ortaya koymaya yardımcı olmaktadır (Lopez, 2007).

Başlıca bir algı aracı olan metafor, bilinen bir alandan bilinmeyen bir alana bilgi transferini içermektedir. Taylor’a (1984) göre metafor, anlamak istediğimiz nesneyi veya olguyu, başka bir anlam alanına ait olan kavramlar ağına bağlanarak yeniden kavramlaştırılmamızı, değişik yönlerden görmemizi ve daha önceden gözden kaçan bazı durumları aydınlatmamızı sağlar. Özellikle, zor kavramların öğrenimi sırasında, soyut kavramların somutlaştırılması aşamasında ve görselleştirilmesinde metaforlar son derece önem taşımaktadır. Bu konuda Yob (2003) metaforların, karmaşık ve soyut bir olguyu anlamada ve açıklamada güçlü zihinsel araçlar olduklarını belirtmektedir. Yapılan bir diğer araştırmada, resim eğer 1000 kelimeye bedel ise, bir metafor 1000 resime bedeldir diyerek metaforların önemine vurgu yapılmaktadır (Schull, 1990).

Forceville (2002), herhangi bir şeyin metafor olarak kabul edilebilmesi için aşağıda belirtilen üç sorunun yanıtlanması gerektiğini vurgulamaktadır: Metaforun konusu nedir?; Metaforun kaynağı nedir?; Metaforun kaynağından konusuna atfedilmesi düşünülen özellikler nelerdir?.Sözgelimi, “Öğretmen bahçıvan gibidir” cümlesinde, “*Öğretmen bahçıvana benzer*” dediğimizde, öğretmenin bahçıvana benzeyen yönlerine dikkat çekmek için “bahçıvan” imgesini kullanırız. Burada metaforun konusu “öğretmen”, metaforun kaynağı “bahçıvandır.” Metaforun kaynağından konusuna atfedilmesi düşünülen özellikler ise, “bahçıvanın yetiştirdiği fidanlarla ayrı ayrı ilgilenmesi, öğretmeninde öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alması” olarak düşünülmektedir (Saban, 2006).

Son yıllarda, eğitim alanında bireylerin metaforik algı tekniği ile alanla ilişkili kavramları belirlemeye yönelik araştırmaların arttığı gözlenmektedir. Dolayısı ile metaforların kişilerin zihinlerindeki kavram izlerini kavramlarla ilgili olmayan başka kelimelerle ortaya çıkarabilmek ve herhangi bir konunun öğretilmesinde bir öğretim aracı olarak eğitim araştırmalarında sıklıkla kullanıldığı görülmektedir (Botha, 2009).Eğitim alanında metaforların kullanılması, bilinmeyen şeylerin öğrenilmesini ve öğrenilen bilgilerin akılda kalmasını sağlamaktadır. Bu da, bireyin motivasyonu arttırarak, hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştirmektedir. Böylece, birey kendini daha iyi tanıyarak yaşantısı içinde anlamlandırmaya yönelenerek eğitim ile ilgili fikirlerini geliştirebilmektedir (Fretzin, 2001).

Yapılan metafor çalışmalarına bakıldığında; öğretmen adaylarının öğretmen

kavramına ilişkin sahip oldukları algıları (Saban, 2004; Saban, Koçbeker ve Saban, 2006; Cerit, 2008; Kasoutas & Katerina, 2009); öğrenci kavramına yönelik algıları (Guerrero ve Villamil, 2002; Saban, 2009); öğretmen ve öğretmen adaylarının mesleki algıları (Arslan ve Bayrakçı, 2006; Saban, 2009); internet algıları (Palmquist, 1996; Şahin ve Baturay, 2013); okul müdürü kavramına yönelik algıları (Pantina, 1991); uzaktan eğitim kavramına ilişkin algıları (Özçınar ve Tuncay, 2009); eğitim programlarına ilişkin algıları (Aykaç ve Çelik, 2011; Gültekin, 2013) ortaya çıkarabilmek amacı ile metaforları kullanan çeşitli eğitim araştırmaları bulunmaktadır.

Eğitimin en önemli unsurlarından birisi olan öğretmenler, etkili ve nitelikli eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütülmesinde büyük rol oynamaktadır. Sınıftaki öğretim ortamının düzenlenmesi, ders araç gereçlerinin kullanılması ve öğretim yöntemlerinin seçimi vb. bunlardan bazılarıdır (Yılman, 2006). Dolayısı ile öğretmen, sınıfta etkin bir rol oynayarak birlikte, öğrenciler tarafından da model olarak alınmaktadır. Öğretmenler, eğitim ortamlarının düzenlenmesinde, öğrencilerin yetişmelerinde ve ileriki yaşamlarının şekillenmesinde sorumlu olan kişidir. Öğretmenliğin amacı, bireyi gelişimi için doğru bilgiye ulaştırarak, bu bilgiyi davranışına yansıtmasına olanak sağlamaktır. Kuşkusuz ki, eğitim hayatı boyu devam etmektedir. Bu süreçte birey, kendine has yeteneklerini, ilgilerini vb. özelliklerini tanımaktadır. Dolayısı ile zamanla bireylerin algıları da değişebilmektedir. Eğitim kurumları, sembolik unsurların sıklıkla yer aldığı ortamlardan birisi olmakla birlikte, bu sembollerden birisi de metaforlardır (Ekiz, 2001). Metaforlar algılarımızı zenginleştirmek için başvurulan teoriksel düşünmenin yaratıcı sonucudur (Sticht, 1993). Metaforlar, kimi zaman, eğitim-öğretim ortamını zenginleştirmek amacı ile kimi zamanda karmaşık kavram ve olguların, benzetme yoluyla bilinen kavramlarla anlatılarak kullanılmaktadır (Geçit ve Gençer, 2011:2). Oluşturulan bu metaforlar, araştırmacılara herhangi bir olgu veya sürece ilişkin bireylerin yaklaşımlarını belirlemede durum analizi yapılarak konu ile ilgili gereken önlemlerin alınmasına fırsat sunmaktadır (Inbar, 1996).

Öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterlilikleri kazanabilmelerinde; hem nitelikli eğitim almaları hem de görev ve sorumluluklarını yerine getirebilecekleri inancına sahip olmaları beklenmektedir. Bu noktada metaforlar, bu inanca yüklenen anlamları ortaya çıkarmada önemli bir araçtır. Bu bakımdan, bireylerin hayatlarında önemli izler bırakan öğretmenlerin nasıl algılandığı ile ilgili saptamaların ortaya çıkarılması önemli taşımaktadır (Ekiz, 2011). Öğretmen adaylarının eğitimleri boyunca karşılaştıkları yeni bilgileri kabul etme veya redetme süreçleri öğretmen eğitimi alanındaki araştırmalarda önem taşımaktadır. Böylelikle, öğretmen adaylarının beklentilerini ve algılarını ortaya çıkarabilmek için metaforlar kullanılmaktadır (Saban, 2004; Saban vd., 2006; Cerit, 2008). Yapılan bir çalışmada, metaforların bireylerin “öğretmen” kavramı ve eğitimdeki rollerini anlayabilmede kullanışlı olduğunu vurgulamaktadır (Bullough, Knowles ve Crow, 1992). Dolayısı ile “öğretmen” metaforları çalışması, öğretmenlerin mesleki tanımlamaları ve bağlamsal

faktörler arasındaki ilişkileri araştırmak için uygun araçtır. Metaforik imajları araştırmak, öğretmenlerin sınıfta sahip olduğu roller, öğrenciler, eğitimle ilgili inançları ve varsayımlarının altında yatanları ortaya çıkarmak için kullanılan bir yöntemdir (Ben-Peretz, Mendelson ve Kron, 2003). Bu bağlamda, bu araştırmada, öğretmen adayları tarafından “öğretmen” kavramının nasıl algılandığının metaforlar aracılığı ile ortaya çıkarılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören öğretmen adayları, eğitimleri boyunca öğretmenleri ile olan etkileşimleri sonucunda, kazandıkları deneyimlere bağlı olarak okul, eğitim, öğretme gibi kavramlara ilişkin çeşitli düşünceler geliştirebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, öğretmen adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforları ortaya çıkartmak eğitimciler açısından da önem arz etmektedir. Dolayısı ile eğitimin her alanında olduğu gibi müzik eğitimi alanında da sorgulayan, düşünen ve yaratıcı bireylerin yetişebilmesinde bireylerin ifade yolları araştırılmalıdır. Bunun için de, müzik öğretmeni adaylarında doğru kavramların yerleşmesi ve müzik eğitimi alanında literatürün zenginleştirilmesi gerekmektedir. Müzik eğitimi alanında “öğretmen” kavramının çalışıldığı metafor analizinin olmaması bu araştırmanın literatürdeki boşluğu doldurması açısından önemlidir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçların müzik eğitimi alanına katkı sağlayacağı ve literatürdeki boşluğu dolduracağı umulmaktadır. Eğitimcilerle önemli bilgiler ve perspektifler sunacağı düşünülen bu araştırmanın amacı, müzik öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar yolu ile ortaya çıkarmaktır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Müzik öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramı için kullandıkları metaforlar nelerdir?
2. Müzik öğretmeni adayları tarafından ortaya konulan metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kategoriler altında toplanabilir?

2. Yöntem

Bu araştırmada, müzik öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına yönelik sahip oldukları algıları metaforlar ile belirleyebilmek için nitel araştırma desenlerinden “olgu bilim” kullanılmıştır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yükledikleri anlamları ortaya çıkarma olgu bilim araştırma deseninin amacıdır. Olgu bilim (fenomenoloji) deseni, farkında olduğumuz ama derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Dolayısı ile fenomenoloji kullanılması, bize tamamen yabancı olmayan ve tam anlamıyla kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır. Olgubilim araştırmalarında veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarabilmeye yöneliktir. Bu amaçla yapılan içerik analizinde, verinin kavramsallaştırılması ve olguyu

tanımlayabilecek kategorilerin ortaya çıkarılma çabası vardır. Sonuçlar, betimsel bir anlatım ile sunulur sık sık doğrudan alıntılara yer verilmektedir. Bununla birlikte, ortaya çıkan kategoriler çerçevesinde elde edilen bulgular açıklanarak yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011:162).

2.1. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 130 müzik öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan müzik öğretmeni adaylarının 79'u (%60.7) bayan, 51'i (%39.3) erkek öğrencidir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler, açık uçlu soruyu içeren anket yolu ile 2015-2016 güz yarıyılında elde edilmiştir. Veri toplama aracı hazırlanırken, öncelikle bireylerin sahip olduğu algıları ortaya çıkarmada metaforların bir araç olarak kullanıldığı çalışmalar incelenmiştir (Saban vd., 2006; Öztürk, 2007; Saban, 2009). Yapılan araştırmalarda, likert tipi ölçekler kullanılmış olsa bile, çoğunda katılımcıların açık uçlu cümleleri tamamlamaları istenmektedir. Bu bakımdan, anket için önce ön görüşmeler yapılarak yazılı form şekline dönüştürülmüştür. Öğretmen adaylarına metaforun ne olduğu ve hangi amaçlar ile kullanılabilirliği hakkında kısa bir bilgi sunulmuştur. Bununla birlikte, öğretmen adaylarına metaforları canlı ve/veya cansız varlıklardan seçebileceklerine ilişkin öneriler getirilmiştir. Daha sonra, öğretmen adaylarından “Öğretmen gibidir; çünkü, ” ya da “Öğretmen benzer; çünkü,” ifadeleri verilerek tamamlamaları istenmiştir. Böylelikle, öğretmen adaylarının “öğretmen” ile ilgili düşünceleri ve bunların nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır. “Gibi” ifadesi ile katılımcıların oluşturdukları metafor kaynağı ile metafor konusu arasında bağ kurmaları, “çünkü” ifadesi ile de oluşturdukları metaforlar için bir “gerekçe” (veya “mantıksal dayanak”) üretmeleri istenmiştir (Saban, 2009). Dolayısı ile öğretmen adaylarının verdikleri yanıtlar araştırmanın temel kaynağını oluşturmaktadır.

2.3. Veri Analizi

Öğretmen adaylarının anket formunda yer alan açık uçlu sorulara vermiş oldukları cevaplar “içerik analiz” tekniği ile değerlendirilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramalara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Öğretmen adayları tarafından yazılan metaforik ifadelerin analiz edilmesi ve yorumlanma süreci, Saban (2008) tarafından belirtilen beş aşamada gerçekleştirilmiştir:

1. Adlandırma Aşaması,

2. Tasnif Etme (Eleme ve Arıtma) Aşaması,
3. Kategori Geliştirme Aşaması,
4. Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması,
5. Verilerin Sayısalştırma Aşaması(Saban vd., 2006; Saban, 2008).

1. Adlandırma aşaması: Bu aşamada, öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlar listelenerek her metafor kodlanmıştır (örneğin;ağaç, anahtar,mum, pusula, sanatçı, su vb). Herhangi birmetaforun kullanılmadığı ve sebebi açıklanamayan metaforların bulunduğu kağıtlar elenmek üzere işaretlenmiştir.

2. Tasnif etme (Eleme ve arıtma) aşaması: Bu aşamada ‘metafor analizi’ teknikleri kullanılmaktadır (Moser, 2000). Öğretmen adaylarının ortaya koydukları her metafor, parçalara ayrıştırılarak diğer metaforlarla olan benzerlikleri veya ortak özellikleri bakımından analiz edilmiştir. Yazılan metaforlar tekrar tek tek okunup gözden geçirilerek, her metafor; metaforun konusu, metaforun kaynağı ve metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki ilişki bakımından dikkate alınarak analiz edilmiştir. Bu bağlamda, ‘örnek metafor listesi’ oluşturulmuştur. Örnek metafor listesi iki temel amaç için hazırlanmıştır: (a) Metaforların belli bir kategori altında toplanmasında bir başvuru kaynağı olarak kullanmak; (b) Araştırmanın veri analiz sürecini ve yorumlarını geçerli kılmak.

3. Kategori geliştirme aşaması: Bu aşamada, öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlar “öğretmen” kavramına ilişkin sahip oldukları ortak özellikler bakımından irdelenerek ele alınmıştır. Dolayısı ile metafor listesi oluşturularak her metaforun “öğretmen” olgularının nasıl kavramsallaştırıldığına bakılmıştır. Öğretmen adayları tarafından üretilen her metafor bir tema ile ilişkilendirilmiştir. Daha sonra bu metaforlar, metaforun konusu ve kaynağı arasındaki ilişki göz önüne alınarak kategorilere ayrılmıştır. Böylelikle, toplamda 5 farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur.

4. Geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması: Geçerlik ve güvenilirlik, analiz sürecinde araştırma sonuçlarının inandırıcılığını sağlaması açısından önemli iki ölçüttür. “Toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2011:257). Bununla birlikte, araştırmanın sonuçları açıklanırken öğretmen adaylarının anket formuna verdikleri yanıtlardan doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Alıntılar aktarırken, öğretmen adaylarına 1’den 130’a kadar sayılar verilmiş ve cinsiyetlerini gösteren harfler belirtilmiştir. Örneğin; (Ö:1B) (Öğrenci:1Bayan); (Ö:19E) (Öğrenci:19Erkek).

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda, alanında uzman üç kişiye iki liste verilmiştir: Birincisi, öğretmenadayları tarafından üretilen metaforlara ait örnek metaforun dizili olduğu bir liste; ikincisi ise, 5 farklı kavramsal öğretmen tipi kategorisi adlarını ve özel-

liklerini içeren bir listedir. Uzmanlardan, örnek metafor listesini 5 kavramsal kategoriyle (hiçbir metafor dışarıda bırakılmayacak şekilde) eşleştirmeleri istenmiştir. Daha sonra, uzmanların yaptığı eşleştirmeler araştırmacının kendi kategorileriyle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalar neticesinde, görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmacının güvenilirliği, Miles ve Huberman’ın (1994:64) formülü (Güvenirlilik=görüş birliği/görüş birliği+görüş ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır. Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda istenilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır (Miles ve Huberman, 1994). Bu bağlamda, bu araştırmacının güvenilirlik çalışmasında %94 oranında bir güvenilirlik elde edilmiştir.

5. Verilerin bilgisayar ortamına aktarılma aşaması: Bütün veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Elde edilen veriler sayısallaştırılıp, frekans (f) ve yüzdeleri (%) hesaplanmıştır. Daha sonra, araştırmacı tarafından açıklanıp yorum yapılmaya hazır duruma getirilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde, araştırma sorularına yönelik elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Akabinde, metaforların ortak özellikleri bakımından oluşturdukları kavramsal kategoriler öğretmen adaylarının yanıtlarından örnekler ile ele alınmıştır.

3.1. Müzik öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramı için kullandıkları metaforlar nelerdir?

Tablo 1, müzik öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ürettikleri metaforların alfabetik olarak listelenerek, her bir metaforu temsil eden öğrenci sayısını ve yüzdesini belirtmektedir.

Tablo 1. Müzik öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar ve her bir metaforu temsil eden öğrenci sayısı ve yüzdesi

Metaforun Sırası	Metaforun Adı	f	%	Metaforun Sırası	Metaforun Adı	f	%
1	Ağaç	7	5.36	17	Kutup Yıldızı	2	1.53
2	Ahtapot	6	4.61	18	Marangoz	5	3.82
3	Anahtar	5	3.84	19	Modern	4	3.07
4	Ansiklopedi	1	0.76	20	Mum	2	1.53
5	Aşçı	4	3.06	21	Okulun Çatısı	5	3.84
6	Bukalemun	6	4.60	22	Okyanus	1	0.76
7	Deniz feneri	4	3.07	23	Orkestra Şefi	7	5.38
8	Gökkuşuğu	6	4.61	24	Örümcek Ağı	2	1.53
9	Göz	2	1.53	25	Pusula	8	6.15

Metaforun Sırası	Metaforun Adı	f	%	Metaforun Sırası	Metaforun Adı	f	%
10	Gül	4	3.06	26	Rehber	4	3.07
11	Güvercin	5	3.84	27	Sanatçı	3	2.29
12	Hazine Sandığı	1	0.76	28	Su	2	1.53
13	Heykeltraş	7	5.35	29	Teknoloji	8	6.14
14	İnek	2	1.53	30	Terzi	1	0.76
15	Karınca	3	2.3	31	Yol	10	7.67
16	Kitap	3	2.3	Toplam		130	100

Tablo 1’de, öğretmen adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin toplam 31 metafor ürettikleri görülmektedir. İlk sıralarda yer alan metaforlar sırası ile: yol (10 öğrenci, %7.67); pusula (8 öğrenci, %6.15); teknoloji (8 öğrenci, %6.14); ağaç (7 öğrenci, %5.36); heykeltraş (7 öğrenci, %5.35); orkestra şefi (7 öğrenci, %5.38); ahtapot (6 öğrenci, %4.61); bukalemun (6 öğrenci, %4.60); gökkuşağı (6 öğrenci, %4.61); anahtar (5 öğrenci, %3.84); marangoz (5 öğrenci, %3.82); güvercin (5 öğrenci, %3.84) ve okulun çatısı (5 öğrenci, %3.84)’dır. Öğretmen adayları, metaforlara ilişkin olarak 18 tanesini canlı varlıklara, 13 tanesini cansız varlıklara benzetmiştir.

3.2. Müzik öğretmeni adayları tarafından ortaya konulan metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kategoriler altında toplanabilir?

Bu bölümde, çalışmada elde edilen metaforlar; rehber öğretmen, bilgi kaynağı öğretmen, bütünlleştirici öğretmen, yenilikçi öğretmen ve şekil verici öğretmen olmak üzere 5 kategori altında toplanmaktadır. Bu kategoriler, tablolar halinde gösterilerek yorumlanmıştır.

Tablo 2. Rehber öğretmen kategorisi

Metafor	f	%
Anahtar	5	3.84
Deniz Feneri	4	3.07
Göz	2	1.53
Güvercin	5	3.84
Kutup yıldızı	2	1.53
Mum	2	1.53
Pusula	8	6.15
Rehber	4	3.07
Toplam	32	24.6

Tablo 2, “Rehber Öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu geliştiren öğrenci sayısını ve yüzdesini belirtmektedir. Bu kategoride, öğretmen adayları 8 metafor üretmiştir. En sık kullanılan metaforlar pusula, anahtar, güvercin, deniz feneri ve rehberdir. Bu kategorideki metaforlara göre öğretmen, öğrencisinin

öğrenmesini kolaylaştırıp ona yol göstererek başarısına katkıda bulunmaktadır. Dolayısı ile öğretmen adayları tarafından oluşturulan bu metaforların öğretmen kavramının rehber olma, yol gösterme ve öğretimi kılavuzlama gibi durumlara uyumluluk gösterdiği görülmektedir. Bununla birlikte, öğretmen adaylarının verdikleri yanıtlar doğrudan aktarılmıştır. Bu konuda müzik öğretmeni adaylarının görüşlerinden bir kısmı şu şekildedir:

“Öğretmen, anahtar gibidir. İleriki yaşantımızda çok fazla kilitli kapılar var. Bu kapıları öğretmenle beraber açabiliriz”. (Ö:3B) (Anahtar ile ilgili metafor)

“Öğretmen, uçsuz bucaksız ve sonsuz derinliğe sahip olan denizleri aydınlatmada deniz feneri gibidir. Deniz feneri gibi bize yol göstererek ışık tutar ve bizi yönlendirir” (Ö:18E). (Deniz feneri ile ilgili metafor)

“Öğretmen göze benzer. Baktığımız an görürüz. Öğretmen de, bakarken görmeyi, görünce tanımayı ve öğrenmeyi sağlar” (Ö:31B). (Göz ile ilgili metafor)

“Öğretmen, güvercin gibidir. Güvercinler yavrularını eğitip onlara rehberlik yaptıktan sonra nasıl bırakılırsa, bu noktada öğretmende aynıdır. Dolayısı ile bizi hayata hazırlayıp yol gösterdikten sonra alternatif yollar sunan öğretmendir”(Ö:45E). (Güvercin ile ilgili metafor)

“Öğretmen kutup yıldızına benzer. O, yolumuzu kaybettiğimizde güvenebileceğimiz en önemli kişidir” (Ö:69B) (Kutup yıldızı ile ilgili metafor)

“Öğretmen, mum gibidir. Daima yolumuzu aydınlatıp doğru yolda yürümemize ışık olur” (Ö:80E). (Mum ile ilgili metafor)

“Öğretmen, pusula gibi bizi yönlendirir. Zor şartlar altında engelleri aşip yönümüzü kaybettiğimizde bize yardımcı olur. Bir pusula gibi, gitmeyi istediğimiz yöne doğru ulaşabilmemizde rotamızı belirler. Meslek seçimi konusunda ise, karar vermemizde bize yardımcı olur” (Ö:23E). (Pusula ile ilgili metafor)

“Öğretmen rehber benzer. Her zaman bize örnek bir model, rehber ve yol gösterici durumdadır” (Ö:77B). (Rehber ile ilgili metafor)

Tablo 3. Bilgi kaynağı öğretmen kategorisi

Metafor	f	%
Ağaç	7	5.36
Ansiklopedi	1	0.76
Gül	4	3.06
Hazine Sandığı	1	0.76
İnek	2	1.53
Karınca	3	2.3

Metafor	f	%
Kitap	3	2.3
Okyanus	1	0.76
Su	12	1.53
Toplam	24	18.4

Tablo 3, “Bilgi Kaynağı Öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu geliştiren öğrenci sayısını ve yüzdesini belirtmektedir. Öğretmen adaylarının bu kategoride ürettikleri 9 metafor bulunmaktadır. Öğretmen adaylarının ürettikleri metaforlar incelendiğinde, sayısal olarak en fazla metaforun bu kategoride yer aldığı görülmektedir. En sık kullanılan metaforlar ağaç, gül, karınca ve kitaptır. Bu kategorideki metaforlara göre, öğretmen bilgi kaynağıdır. Yani, öğretmen bilgi edinilen kişi, her şeyi bilen ve bilgiyi aktaran kişi olarak ele alınmaktadır. Dolayısı ile öğretmen adayları tarafından öğretmenin bilgi deposu, bilgi kaynağı ve bilgi aktarıcısı olarak görüldüğü söylenebilir. Müzik öğretmeni adaylarının bu konudaki görüşlerinden bir kısmı şu şekildedir:

“Öğretmen öğrencilerine bilgisini aktarırken meyve veren ağaç gibidir. Dolayısı ile öğretmen ağaca benzer. Ağaçların oksijen sağlayarak doğayı korumaları gibi, öğretmende bilgisi ile öğrencilerine her zaman yardımcı olur” (Ö:5E). (Ağaç ile ilgili metafor)

“Öğretmen ansiklopediye benzer. Birey, istediği an o bilgiye nasıl ulaşabiliyor ise, öğretmende de bu bilgiler fazlası ile mevcuttur” (Ö:1B). (Ansiklopedi ile ilgili metafor)

“Öğretmen gül gibi sevgi doludur. Güldüğü zaman yüzünde güller açar. Gül’ün bıkıp usanmadan açtığı çiçek gibi, öğretmende bıkıp usanmadan öğrencisine yeni bilgiler öğretir” (Ö:22E). (Gül ile ilgili metafor)

“Öğretmen hazine sandığına benzer. Hazine sandığının içerisinde birçok bilgi mevcuttur. Öğrenciler, öğrenmeyi istedikleri zaman bu sandık kendiliğinden açılarak bilgiyi sunar” (Ö:41B). (Hazine sandığı ile ilgili metafor)

“Öğretmen inek gibidir. Çok çalışkandır. Öğrencilerinin öğrenmelerini sağlayabilmek amacı ile var güçleri ile çalışır” (Ö:2E). (İnek ile ilgili metafor)

“Öğretmenler karınca gibidir. Karıncılar durmadan küçük küçük yiyecekler toplayarak biriktirirler. Bu şekilde, öğretmenler de bilgileri sunarak öğrencilerine birikim yaparlar” (Ö:19B). (Karınca ile ilgili metafor)

“Kitaplar bize bilgi ve beceri kazandırır. Öğretmenin öğrencilerine vereceği emek hiçbir şey ile ölçülemez. Öğrencilerine verdiği emek ve bilgi ile onları hayata hazırlar. Böylelikle, kitapta yer alan bilgiler gibi öğretmenlerde bu bilgileri öğrencilerine aktarabilmek bakımından aynı

durumdadır”(Ö:55E). (Kitap ile ilgili metafor)

“Öğretmen tıpkı okyanusa benzer. Okyanusun içinde çok çeşitli geniş bilgiler ve zenginlikler vardır” (Ö:26B). (Okyanus ile ilgili metafor)

“Öğretmen, su gibidir. Canlılar için hayat kaynağı su’dur. Öğrenciler için bilgi kaynağı ise öğretmendir” (Ö:4B). (Su ile ilgili metafor)

Tablo 4.Bütünleştirici öğretmen kategorisi

Metafor	f	%
Ahtapot	6	4.61
Gökkuşluğu	6	4.61
Okulun çatısı	5	3.84
Orkestra şefi	7	5.38
Örümcek Ağı	2	1.53
Toplam	26	20

Tablo 4, “Bütünleştirici Öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu geliştiren öğrenci sayısını ve yüzdesini belirtmektedir. Öğretmen adaylarının bütünleştirici öğretmen kategorisi altında ürettikleri 5metafor bulunmaktadır. En sık kullanılan metaforlar orkestra şefi, ahtapot, gökkuşluğu ve okulun çatısıdır. Bu kategorideki metaforlara bakıldığında öğretmen, ayırım yapmaksızın tüm öğrencileri ile ilgilenen, onlar üzerinde hâkimiyet kurabilen, tüm öğrencilerini eşit gören ve onları birleştirebilen bir kişidir. Müzik öğretmeni adaylarının bu konudaki görüşlerinden bir kısmı şu şekildedir:

“Öğretmen ahtapota benzer. Öğretmen, öğrencilerini sınıksız sarıp sarmalayıp onlarla ayırım yapmadan ilgilenir” (Ö:123B). (Ahtapot ile ilgili metafor)

“Öğretmen gökkuşluğu gibidir. Yani, rengarenktir. Öğretmen, sadece bilgiyi aktaran ve sunan kişi değildir. Aynı zamanda öğrencilerinin arkadaşı, sırdaşı ve onları birleştirebilen bir kişidir” (Ö:89E). (Gökkuşluğu ile ilgili metafor)

“Öğretmen okulun çatısına benzer. Hem öğrencilerini birleştirir hem de bütünleştirir” (Ö:25B). (Okulun çatısı ile ilgili metafor)

“Öğretmen orkestra şefi gibidir. Orkestra şefi, bütün enstrümanların uyumlu çalmasını sağlamaya çalışırken; öğretilmekte tüm öğrencileri ile eşit şekilde ilgilenerek onlar üzerinde hakimiyet kurar” (Ö:10B). (Orkestra şefi ile ilgili metafor)

“Öğretmen örümcek ağı gibidir. Öğretmen; öğrenci, öğrencinin ailesi ve okul idaresi arasında örümcek ağı gibi bütünleştirici ve birleştiricidir” (Ö:74E). (Örümcek ağı ile ilgili metafor)

Tablo 5. Yenilikçi öğretmen kategorisi

Metafor	f	%
Bukalemun	6	4.60
Modern	4	3.07
Teknoloji	8	6.14
Yol	10	7.67
Toplam	28	21.5

Tablo 5, “Yenilikçi Öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu geliştiren öğrenci sayısını ve yüzdesini belirtmektedir. Öğretmen adaylarının yenilikçi öğretmen kategorisi altında ürettikleri 4 metafor bulunmaktadır. En sık kullanılan metaforlar yol, teknoloji ve bukalemun’dur. Bu metaforlardan yola çıkıldığında, öğretmen adayları tarafından öğretmenin çağa ayak uydurabilen, teknolojik araç ve gereçleri hem kendi gelişimi için hem de öğrencileri için kullanabilmeye açık, gelişime ve değişime karşı kendini yenileyebilen bir kişi olduğu görülmektedir. Müzik öğretmeni adaylarının bu konudaki görüşlerinden bir kısmı şu şekildedir:

“Öğretmen bukalemun gibidir. Bukalemunun kolaylıkla renk değiştirebilmesi gibi öğretmende kendisini sürekli yeniler, değiştirir ve geliştirir” (Ö:21E). (Bukalemun ile ilgili metafor)

“Öğretmen modern olmaya benzer. Dolayısı ile öğretmen modern bir düşünce yapısına sahiptir. Böylelikle, öğrencilerini aydınlatarak kişisel gelişimlerine katkıda bulunur” (Ö:56E). (Modern ile ilgili metafor)

“Öğretmen teknoloji gibidir. Şüphesiz ki, teknolojik gelişmeler bireylerin yaşantılarını etkilemektedir. Bu hızlı değişim ve gelişmelerden dolayı teknolojiyi etkili olarak kullanabilecek öğrencilerin yetişmesi önem taşımaktadır. Dolayısı ile öğretmen kendini sürekli yenileyip geliştirerek, etkili ve nitelikli öğrenciler yetiştirmelidir” (Ö:106B). (Teknoloji ile ilgili metafor)

“Öğretmen yola benzer. Yol, bitip tükenmez ve bir sınırı da yoktur. Öğretmen de sonu olmayan yol gibi daima kendisini, öğrencisini yenilemeli ve geliştirmelidir” (Ö:128B). (Yol ile ilgili metafor)

Tablo 6. Şekil verici öğretmen kategorisi

Metafor	f	%
Aşçı	4	3.06
Heykeltraş	7	5.35
Marangoz	5	3.82
Sanatçı	3	2.29
Terzi	1	0.76
Toplam	7	15.3

Tablo 6, “Şekil Verici Öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu geliştiren öğrenci sayısını ve yüzdesini belirtmektedir. Öğretmen adaylarının şekil verici öğretmen kategorisi altında ürettikleri 5 metafor bulunmaktadır. En sık kullanılan metaforlar heykeltıraş, marangoz, aşçı ve sanatçıdır. Öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlar ile öğretmen; öğrencilerini şekillendiren, işleyen, biçimlendiren ve onların geleceğine yön verebilen bir kişidir. Dolayısı ile bu durumun; öğretmenin öğrencisine şekil vererek onu biçimlendirebilmek ve topluma yararlı bir birey olarak yetiştirebilmek istenmesi ile ilişkili olduğu söylenebilir. Müzik öğretmeni adaylarının bu konudaki görüşlerinden bir kısmı şu şekildedir:

“Öğretmen aşçıya benzer. Aşçı elindeki malzemelerle en güzel yemekleri yapar. Öğretmede böyledir. Öğrencilerini en güzel biçimde yetiştirerek topluma yararlı bir birey olmalarını sağlar” (Ö:44B). (Aşçı ile ilgili metafor)

“Öğretmen, heykeltıraş gibidir. Heykeltıraş, hiçbir anlamı olmayan çamura istediği bir şekli vererek bir sanat eseri oluşturabilirken; öğretmede o konu hakkında bilgisi olmayan öğrencilerini bilgilendirerek topluma kazandırır” (Ö:100E). (Heykeltıraş ile ilgili metafor)

“Öğretmen marangoza benzer. Marangoz, ağacı keserek şekil verebilir. Tıpkı öğretmenin de öğrencisine istediği şekli verebilmesi gibi” (Ö:36B). (Marangoz ile ilgili metafor)

“Öğretmen sanatçı gibidir. Sanatçı, gece gündüz demeden sürekli çalışıp çabalayarak bir eser ortaya çıkarır. Öğretmede öğrencilerinin geleceği için durmadan çalışarak nitelikli ve kaliteli öğrenciler yetiştirmek için uğraşır” (Ö:130B). (Sanatçı ile ilgili metafor)

“Öğretmen terziye benzer. Terzi, elinde var olan şekilsiz ve biçimsiz kumaşları kullanmaya hazır hale getirebilmektedir. Böylelikle, öğretmede öğrencilerine bilgileri sunarken, onları şekillendirip, işleyerek topluma yararlı bireyler olmasını sağlar” (Ö:96E). (Terzi ile ilgili metafor)

4. Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada, müzik öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına yönelik sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya çıkararak, üretilen metaforları kavramsal kategoriler altında toplamak amaçlanmıştır. Araştırma, müzik öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramını nasıl algıladıkları hakkında ipuçları vermektedir. Öğretmen adayları “öğretmen” kavramını açıklarken “ağaç, kitap, pusula, rehber” gibi bilinen metaforlardan başka “bukalemun, gökkuşağı, orkestra şefi, teknoloji, yol” gibi metaforlar da üretmişlerdir. Dolayısı ile bu durum, “öğretmen” kavramının bilinen tek bir metaforla ortaya konulamayacağını göstermektedir. Yapılan çalışmalara bakıldığında da, metaforlar aracılığı ile “öğretmen” kavramına yüklenen anlamlar bazı araştırma bulguları ile örtüşmektedir (Gillis ve Johnson, 2002; Oğuz, 2009, Patchen ve Craw-

ford, Yob, 2003).

Öğretmen adaylarının en çok tercih ettikleri metaforlar yol (f=10); pusula (f=8); teknoloji (f=8); ağaç (f=7); heykeltraş (f=7); orkestra şefi (f=7); ahtapot (f=6); bu-kalemun (f=6); gökkuşağı (f=6); anahtar (f=5); marangoz (f=5); güvercin (f=5); ve okulun çatısı (f=5)'dir. Öğretmen adaylarının ürettikleri metaforlar incelendiğinde, bu metaforların olumlu anlam taşıdıkları gözlenmektedir. Yapılan bir çalışmada, metaforların amaçlı olduğu, "Çünkü..." ifadesine verilen yanıtların birbirinden farklı olduğu belirtilmektedir (Saban vd., 2006). Dolayısı ile "öğretmen" kavramına yönelik üretilen metaforların literatürde yapılan araştırmalarla benzer bulgulara sahip olduğu gözlemlenmektedir (Cerit, 2008; Saban, 2008; Yob, 2003). Üretilmiş olan deniz feneri, mum ve pusula metaforları ile öğretmen adaylarının yaşantıları boyunca, öğretmenlerin önemli bir role sahip oldukları, rehber, örnek bir model ve yol gösterici oldukları vurgulanmaktadır. Gür (2012) araştırmasında, topluma yol gösterenin ve yönlendirenin öğretmen olduğu üzerinde durmaktadır. Gür (2012) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile bu çalışmanın sonuçları benzerlik taşımaktadır. Bu bulgu, çalışmayı desteklemektedir.

Araştırmada, öğretmen adaylarının ürettikleri metaforlardan elde edilen kategoriler 5 başlık altında toplanmaktadır. Bunlardan; rehber öğretmen (%24.6), yenilikçi öğretmen (%21.5), bütünleştirici öğretmen (%20) ve bilgi kaynağı öğretmen (%18.4) kategorileri öğretmen adaylarının sayıca en fazla olduğu kategorilerdir. Rehber öğretmen kategorisinde öğretmen, öğrencisinin öğrenmesini kolaylaştırarak ona yol göstermektedir. Bir araştırmada, öğretmenin öğrencisinin öğrenmesini kolaylaştırarak, ona yol göstermesinin önemi üzerinde durulmaktadır (Seferoğlu, Korkmazgil ve Ölçü, 2009). Bu çalışmanın sonuçları araştırma bulgusu ile paralellik göstermektedir. Başka bir çalışmada, farklı alanlarda öğrenim gören öğrencilerin "öğretmen" kavramına ilişkin metaforlarda ilk sıradaki kategorinin yol gösterici ve yönlendirici olduğu ortaya çıkarılmıştır (Satan, 2013). Oğuz (2009) çalışmasında, öğretmen adaylarının kendilerini nasıl bir öğretmen olarak gördüklerini metaforlarla ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırmada, öğretmen adaylarının kendilerini en çok temsil eden metaforların başında "rehber" olduğu ortaya çıkarılmıştır. Toplumsal yapımızda öğretmenler rol model konumundadırlar. Rehber, yol gösteren, toplumu yeniden biçimlendiren, kültür aktarımında yardımcı olan özellikler öğretmene biçilen değerlerdir. Bu durum kültürün bir yansıması olarak karşımıza çıkmakta ve öğretmen adayları tarafından da kabul görmekte ve ifade edilmektedir. "Yol gösterici öğretmen" kategorisi (Oxford vd., 1998; Ben-Peretz, Mendelson ve Kron, 2003; Seferoğlu, Korkmazgil ve Ölçü, 2009; Mahlios ve Maxson, 1998) tarafından yapılan araştırma bulguları örtüşmektedir. Bu sonuçlar, çalışmanın bulgusu ile paralellik göstermektedir.

Yenilikçi öğretmen kategorisi ile elde edilen sonuçlar, öğretmenlerin sahip olması gereken özellikleri içinde barındırmaktadır. Bu özellikler ile bir öğretmen modern çağa ayak uydurabilen, teknolojik araç ve gereçleri öğrencilerin bireysel özelliklerine göre kullanabilmeye açık, gelişime ve değişime karşı kendini yenileyebilen bir kişi-

dir. Goode, Willis, Wolf ve Harris (2007), öğretmenlerin çağın gerektirdiği teknolojik araç ve gereçleri kullanabilen, yeniliklere açık kişiler olmalarının gerekliliğini belirtmektedir. Guerrero ve Villamil (2002) tarafından yapılan araştırmada, farklı mesleki tecrübeye sahip öğretmenlerin kendi rollerini nasıl algıladıklarına ilişkin olarak 28 adet metafor ürettikleri, bu metaforların 9 kategoriye ayrıldığı belirtilmektedir. Elde edilen bu kategorilerden, bilgi kaynağı öğretmen ve yenilikçi öğretmen kategorileri araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Çalışmada elde edilen kategorilerden bir diğeri ise, bütünleştirici öğretmen kategorisidir. Bu kategoride, öğretmen adayları tarafından bir öğretmenin öğrencilerine eşit davranan, onlarla ilgilenen ve onlar üzerinde hâkimiyet kurabilen özelliklere sahip olması önem taşımaktadır. Gür (2012), öğretmenlerin öğrencilerine eşit davranmasını ve onlarla ilgilenmesinin önemini belirtmektedir. Bu bulgu, çalışmayı desteklemektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusunda, öğretmen adayları öğretmeni bilgiyi aktaran kişi olarak görmektedir. Saban vd., (2006) tarafından yapılan çalışmada, elde ettikleri bilgi kaynağı öğretmen kategorisinin yapılan bu araştırma ile örtüştüğü ortaya çıkarılmıştır. Cerit (2008), öğretmen kavramına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin sahip oldukları algıları metaforlar kullanılarak analiz ettiği çalışmada, öğretmenin bilgi kaynağı olarak algılandığı sonucuna varmaktadır. Guerrero ve Vilamil (2002) tarafından yapılan araştırmada, öğrenciler öğretmeni bilgi kaynağı öğretmen olarak görmektedir. Ocak ve Gündüz (2006), 362 öğretmen adayı ile yürüttükleri araştırmalarında, katılımcılar tarafından ortaya konulan metaforların ve ilgili 12 kavramsal kategorinin içerisinde yer alan bilgi kaynağı öğretmen kategorisinin, bu çalışma ile benzer nitelik taşıdığı görülmektedir. Bu bulgular, bu araştırmada öğretmenlerin bilginin kaynağı ve dağıtıcısı olduğunun öğretmen adayları tarafından algılanması sonucu ile paralellik göstermektedir. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının öğretmeni bilgi kaynağı olarak görmelerinin nedeni olarak, eğitim etkinliklerinin bilgi aktarım odaklı olmasından kaynaklandığını düşündürmektedir. Oysaki öğretmenlerin öğrencilere hazır olan bilgiyi aktaran kişiler olmaktan ziyade onlara bilgiye ulaşmada kılavuzluk eden rehber kişiler olarak görülmesi önem taşımaktadır. Bu bakımdan, Eğitim Fakülteleri’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının nitelikli öğretmen özelliklerine sahip olarak yetiştirilmeleri önem taşımaktadır. Koç (2014) tarafından yapılan araştırmada, öğretmen adaylarının nitelikli olarak yetiştirilmelerinin önemi üzerinde durulmaktadır. Şüphesiz ki, günümüzde yayılan güncel bilgileri hızlı bir şekilde takip etmek gerekmektedir. Bu noktada öğretmenler öğrencilerin doğru bilgiye ulaşmalarında yardımcı olmalıdır.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise, şekil verici öğretmen kategorisidir. Bu kategoride öğretmenin amacı, öğrenciyi topluma faydalı birer birey olarak yetiştirip şekillendirmektir. Saban (2004) araştırmasında, öğretmen adaylarının öğretmeni heykeltıraş gibi işleyen, biçimlendiren ve şekil veren olarak gördüklerini vurgulamaktadır. Bu bulgu, yapılan bu çalışma ile paralellik göstermektedir. Buna ilaveten, yapılan bir diğer çalışmada, birleştirilmiş sınıf öğretmenleri “öğretmen” kavramını bilgi kaynağı,

şekillendirici, yol gösterici ve rehber öğretmen kategorileri altında ifade etmektedir. Saban, Koçbekir ve Saban'ın (2006) çalışmasında, farklı bölümlerdeki öğretmen adaylarında öğretmen kavramına ilişkin metafor incelenmesi sonucunda oluşan şekillendirici ve biçimlendirici öğretmen kategorisi de bu araştırma bulgularına paralellik göstermektedir. Aslan (2013), birleştirilmiş sınıf öğretmenlerinin öğretmen kavramına ilişkin metafor incelenmesi sonucunda, öğretmenin öğrencisini biçimlendirmesi gerektiği üzerinde durmaktadır. Gür (2012)'ün yapmış olduğu çalışma bulguları incelendiğinde, oluşturduğu kavramsal kategoriler içerisinde yer alan “şekil verici öğretmen” kategorisi başlığının belirlenmiş olan bu başlık içerisinde yer aldığı görülmektedir. Yapılan araştırmalarda, öğretmen adayları öğretmeni, tıpkı bir marangoz gibi şekillendirici ve biçimlendirici yani insan kişiliğini şekillendiren sanatkarlar olarak görmektedir (Cerit, 2008; Saban, 2004). Bu bulgular, çalışmayı destekler nitelik taşımaktadır. Şekillendirici öğretmen kategorisini oluşturan “heykeltıraş”, “sanatçı” gibi metaforlar yapılan çalışmalarla da benzerlik göstermektedir (Saban, 2004; Cerit, 2008; Ocak ve Gündüz, 2006). Cook-Sather (2003), öğretmenin elindeki hammaddeyi işleyerek, istenilen özelliklere sahip birer birey haline dönüştürdüğü üzerinde durmaktadır. Dolayısı ile öğrenciler kendilerini geliştirip, yetiştirmek için gerekli olan bilgi ve becerileri kazanabilmek amacı ile okula gelmektedir. Bu şekilde, bireylerin toplumun istediği birer birey şekline dönüştürülmesi sağlanmaktadır. Bu bağlamda, öğretilmekte öğrencilerinin topluma faydalı birer birey olarak yetişmesinde ve şekillenmesinde büyük önem taşımaktadır.

Görülmektedir ki, müzik öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına yönelik ürettikleri metaforların algıları ortaya çıkarmada önemli bir araç olduğu gözler önüne serilmektedir. Metaforlar, anlaşılmayan konuların daha kolay bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu bakımdan, öğretmen adaylarının metafor kavramını anlayarak içselleştirebilmeleri ve ileriki meslek yaşantılarında kullanabilmeleri gerekmektedir. Çünkü öğretmen adayları, metafor kavramını anlayarak içselleştirebildikleri takdirde meslek yaşantılarında sorunların çözümünde birer araç olarak görebilmeleri sağlanabilir. Bu bakımdan, gelecek nesilleri yetiştirecek olan öğretmen adayları için nitelikli öğretmen eğitimi önem arz etmektedir. Nitelikli öğretmen eğitimi, kaliteli öğretmenlerin varlığına bağlıdır. Öğrencilerinin öğrenmelerine yardımcı olan, bilgiyi hazır şekilde vermeyip, bilgiye ulaşma yollarını kazandırmaya amaçlayan öğretmenler geleceğin bireylerini yetiştireceklerdir.

Öğretmenlerin kendi statülerini ve sorumluluklarını gözden geçirmelerine metaforlar yardımcıdır. Metaforlar, karmaşık olguları açıklamada kullanılan iyi bir öğretim tekniği olabilir. Bu bakımdan, öğretmen adayları ileriki mesleki yaşantılarında öğrencilerin algılamakta güçlük çektikleri soyut konuların öğretiminde bu tekniği kullanabilirler. Çalışmada sadece dilsel metaforlar kullanılmıştır. Bu bağlamda, derslerin öğretiminde imgesel metaforlardan yararlanılarak görsel materyallerin hazırlanması sağlanabilir. Çeşitli branşlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin duygu ve düşünceleri oluşturacakları metafor yoluyla

karşılaştırılabilir. Bu şekilde, farklı katılımcıların algıları arasındaki benzerlik ve/veya farklılıkların karşılaştırılması mümkün olabilecektir. Öğretmen adayları ileriki meslek yaşantılarında metaforları, öğrencilerin algı ve öğrenme biçimlerini ortaya çıkarırken güçlü bir zihinsel araç olarak kullanabilir. Mesleğe adım atmış ve halen çalışmakta olan öğretmenlerinde benzer şekilde metaforik algıları belirlenebilir. Bu bulgular, meslek öncesi ve meslek içerisindeki algıların karşılaştırılması için kullanılabilir. Çalışmadan elde edilen bulgular akademisyenlere, eğitim planlamacılarına, müdürlere, öğretmenlere ve müfettişlere farklı bir bakış açısı kazandırabilir. Çalışma grubuna müfettişler, öğretmenler, öğrenciler ve velilerin de dahil edilerek daha geniş örneklemeler üzerinde gerçekleştirilmesinin bu alana önemli katkılar sağlayabileceği önerilmektedir. İleride bu konuda yapılacak Araştırmalar nicel, nitel türde ve daha büyük çalışma grubu üzerinde gerçekleştirilmelidir. Yapılacak olan araştırmalar, “öğretmen” kavramına yönelik algılarımızda nelerin değiştirilebileceğine ilişkin yol gösterebilir.

5. Kaynakça

- Arslan, M. M. & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik Düşünme ve Öğrenme Yaklaşımının Eğitim Öğretim Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim*, 171, 100-108.
- Aslan, S. (2013). Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenleri öğretmeni kavramı ile ilgili algılarının metaforik incelenmesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish*, 8 (6), 43-59.
- Aykaç, N. ve Çelik, Ö. (2011). Öğretmenlerin ve Öğretmen Adaylarının Eğitim Programına İlişkin Metaforik Algılarının Karşılaştırılması. *I. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi*, 5-8 Ekim 2011, Eskişehir.
- Ben-Peretz, M., Mendelson, N., & Kron, F. W. (2003). How teachers in different educational context view their roles. *Teaching and Teacher Education*, 19, 277-290.
- Botha, E. (2009). Why Metaphor Matters in Education. *South African Journal of Education*, 29, 431-444.
- Bullough, R. V. J., Knowles, J. G., & Crow, N. A. (1992). *Emerging as a Teacher*: London and New York: Routledge.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (4), 693-712.
- Cook-Sather, A. (2003). Movements of mind: The matrix, metaphors and re-imagining education. *Teachers College Record*, 105 (6), 946-977.
- Ekiz, D. (2011). *Primary School Teachers' Preactive Teaching and Practical Theories*, Germany: Lambert Academic Publishing.
- Forceville, C. (2002). The Identification of Target and Source in Pictorial Metaphors. *Journal of Pragmatics*, 34, 1-14.
- Fretzin, L. (2001). *Metaphors in Teaching*. <http://rs.ed.uiuc.edu/students/fretzin/EPL11q5Metaphors.htm> (Erişim Tarihi: 7.10.2015)
- Geçit, Y. ve Gençer, G. (2011). Sınıf öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerinin coğrafya algılarının metafor yoluyla belirlenmesi (Rize Üniversitesi örneği). *Marmara Coğrafya Dergisi*, (23), 1-19.
- Gillis, C. & Johnson, C. L. (2002). Metaphor as renewal: re-imagining our professional selves. *The English Journal*, 91 (6), 37-43.

- Goode, S., Willis, R. A., Wolf, J. R., & Harris, A. L. (2007). Enhancing IS education with flexible teaching and learning. *Journal of Information Systems Education*, 18 (3), 297-302.
- Guerrero, M. & Villamil, S. (2002). Metaphorical conceptualizations of ESL teaching and learning. *Language Teaching Research*. 6, 95-120.
- Gültekin, M. (2013). İlköğretim Öğretmen Adaylarının Eğitim Programı Kavramına Yükladıkları Metaforlar. *Education*. 38 (169).
- Gür, H. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği ile ilgili metaforları: Koso-va örneği, *e-Journal of New World Sciences Academy (NWSA)*, 7 (3), 885-897.
- Inbar, D. E. (1996). The Free Educational Prison: Metaphors and Images. *Educational Research*, 38 (1), 77-92.
- Kasoutas, M. & Katerina, M. (2009). Exploring Greek Teachers' Beliefs Using Metaphors. *Australian Journal of Teacher Education*. 34 (2), 64-83.
- Koç, E. S. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 47-72. doi: 10.17679/iuefd.79408
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live by*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Levine, P. M. (2005). *Metaphors and Images of Classrooms*. Kappa Delta Pi Record. 41 (4), 172-175.
- Lopez, J. J. (2007). Notes on Metaphors, Notes as Metaphors: The Genome as Musical Spectacle. *Science Communication*. 29 (7), 1-29.
- Mahlis, M., & Maxson, M. (1998). Metaphors as structures for elementary and secondary preservice teachers' thinking. *International Journal of Educational Research*, 29, 227-240.
- Miles, M.B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Moser, K. S. (2000). Metaphor Analysis in Psychology-Method, Theory and Fields of Application. *Forum: Qualitative Research*. 1 (2).
- Ocak, G. ve Gündüz, M. (2006). *Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (2), 293-310.
- Oğuz, A. (2009). Öğretmen Adaylarına Göre Ortaöğretim Öğretmenlerini Temsil Eden Metaforlar, *Milli Eğitim Dergisi*, 38 (182).
- Oxford, R., Tomlinson, S., Barcelos, A., Harrington, C., Lavine, R., Saleh, A. ve Longhini, A. (1998). Clashing metaphors about classroom teachers: Toward asystematic typology for the language teaching field. *System*, 26, 3-50.
- Özçınar, Z. & Tuncay, N. (2009). Distance Education Students' "Metaphors". *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 1, 2883-2888.
- Öztürk, Ç. (2007). Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının "Coğrafya" Kavramına Yönelik Metafor Durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*. 8 (2), 55-69.
- Palmquist, R. A. (1996). The Search for an Internet Metaphor: A Comparison of Literatures. *Proceedings of the American Society for Information Science*. 33, 198-202.
- Pantina, P. A. (1991). *Metaphor and the High School Principalsip*. (Unpublished doctorate thesis). Hofstra University, New York.

- Patchen, T., & Crawford, T. (2011). From gardeners to tour guides: The epistemological struggle revealed in teacher-generated metaphors of teaching. *Journal of Teacher Education*, 62 (3), 286-298.
- Saban, A. (2004). Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Öğretmen” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2 (2), 131-155.
- Saban, A. (2006). Lisansüstü Öğrencilerin Nitel Araştırma Metodolojisine İlişkin Algıları, *XV. Ulusal Eğitim Bilimleri*, 13-15 Eylül 2006, Muğla.
- Saban, A., Koçbeker, B. N., & Saban A. (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 6 (2), 461-522.
- Saban, A. (2008). Okula İlişkin Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 14 (55), 459-496.
- Saban, A. (2009). Öğretmen Adaylarının Öğrenci Kavramına İlişkin Sahip Olduğu Metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 7 (2), 281-326.
- Satan, A. (2013). Öğretmen aday öğrencilerin psikolojik danışman ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 64-92.
- Schull, T. J. (1990). Teaching and Learning as Problem Solving. *Theory into Practise*. 29 (2), 102-108.
- Seferoğlu, G., Korkmazgil, S., ve Ölçü, Z. (2009). Gaining insights into teachers' ways of thinking via metaphors. *Educational Studies*, 35 (3), 323-335.
- Sticht, T. G. (1993). *Educational uses of metaphor*, in A. Ortony (Ed.), *Metaphor and Thought*, (pp. 621-632), Cambridge: Cambridge University Press.
- Şahin, Ş. ve Baturay, M. H. (2013). Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Kavramına İlişkin Algılarının Değerlendirilmesi: Bir Metafor Analizi Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 21 (1), 177-192.
- Taylor, W. (1984). *Metaphors of Education*. Heineman Educational Books Ltd, London.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılman, M. (2006). *Türkiye’de Öğretmen Eğitiminin Temelleri*, (2. baskı), Ankara: Nobel Yayınları.
- Yob, I. M. (2003). Thinking Constructively with Metaphors. *Studies in Philosophy and Education*. 22, 127-138.

Extended Abstract

The aim of this study was to determine pre-service music teachers' perception of the concept of teacher by means of metaphors. The study sample included 130 pre-service music teachers in the Music Teaching Program of the Fine Arts Teaching Department at Balıkesir University's Necatibey Education Faculty. This is a qualitative study. The data were collected using a questionnaire created by the researcher with open-ended questions. The study data were collected by having the participants complete the sentence, “A teacher is like a... because...” or “A teacher resembles to a... because...” The data were analyzed and interpreted using content analysis. This study gives clues about how pre-service teachers perceive the concept of teacher. They produced familiar metaphors: tree, cook, pigeon, book, compass and guide, and other metaphors such as: chameleon, rainbow, modern, conductor, technology and road. This

shows that the concept of teacher cannot be described by a single established metaphor.

The pre-service music teachers produced 31 metaphors. These metaphors were classified into five categories: teacher as guide, teacher as a source of knowledge, teacher as integrator, teacher as innovator and teacher as form-giver. Analysis of the metaphors showed that they have positive meanings. A relevant study stated that the metaphors were purposeful since the expressions coming after the word "because..." differ from each other (Saban et al., 2006). Thus, the metaphors for the concept of teacher were similar to the findings in the relevant literature (Cerit, 2008; Saban, 2008; Yob, 2003). The most common metaphors were: road (f=10), compass (f=8), technology (f=8), tree (f=7), sculptor (f=7), conductor (f=7), octopus (f=6), chameleon (f=6) and rainbow (f=6). The pigeon, candle and compass metaphors are like a teacher because they are role models and guides. Thus, the pre-service teachers implied that teachers shape and direct society.

The study results showed that the largest number of metaphors were in the categories: teacher as guide (24.6%), teacher as innovator (21.5%), teacher as integrator (20%) and teacher as a source of knowledge (18.4%). In the teacher as guide category, the metaphors described the characteristics of guiding, showing the way and acting as a pathfinder. In the teacher as innovator category, the teacher is a person who can keep up with the modern age and is open to using technological devices in a suitable way for students' individual characteristics. The teacher as integrator category shows that it is important for pre-service teachers that a teacher behaves fairly with all students, cares about them and builds authority on them. In the category of teacher as a source of knowledge, the teacher is seen as a person who conveys knowledge and acts as a source of knowledge. In the teacher as form-giver category (15.3%), the teacher's task is to shape and work on students and give direction to their future. In other words, the goal of the teacher is to shape and help students to become individuals who are beneficial to society.

This study found that the pre-service music teachers' metaphors for the concept of teacher were an important tool for revealing their perceptions, since metaphors make it easier to understand complicated subjects. In this respect, it is necessary for pre-service teachers to understand and internalize the concept of teacher and use it in their professional lives. Thus, quality teacher training is important since teachers will teach the upcoming generations. It is possible to improve teachers' and pre-service teachers' opinions using metaphors. Metaphors help teachers review their own status and responsibilities. Thus, metaphors can be used as a complementary form of instruction, especially for abstract subjects. This study used only linguistic metaphors, but visual materials can also be prepared using imaginative metaphors to teach subjects. This study can be conducted with pre-service teachers in different fields, and their opinions can be compared using metaphors. This study should also be conducted with larger samples and the results compared. This study's findings will offer a different point of view to academics, education planners, principals, teachers and superintendents. The researcher also recommends that future study samples include superintendents, teachers, students and parents since this will make great contributions to this area of research.